

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu dąbrowskiego

DOI: <http://dx.doi.org/10.62875/tk.v1i130.1470>**Agnieszka Kowalik**

agnieszka.p.kowalik@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0836-1201

Abstrakt: Powiat dąbrowski to położony w północno-wschodniej części województwa małopolskiegomikroregion, dla którego przeprowadzono analizę potencjału turystyczno-kulturowego z wykorzystaniem opracowanej przez Armina Mikos von Rohrscheidt metody bonitacji punktowej. W oparciu o formularz wyznaczono potencjalne cele turystyki kulturowej, a następnie je skategoryzowano i poddano ocenie punktowej, uwzględniając zarówno ich rangę, jak i dostępność. Waloryzacją objęto także inne czynniki mające wpływ na rozwój turystyki kulturowej (w tym m.in. działania informacyjne, promocyjne, dostępność komunikacyjną mikroregionu i jego ofertę kulturalną, sportową i rekreacyjną). Raport powstał w ramach ogólnopolskiego projektu prowadzonego przez czasopismo „Turystyka Kulturowa”.

I. Dane dotyczące przebiegu badania

Obszar badania: powiat dąbrowski**Lokalizacja:** województwo małopolskie**Zasięg:** mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2016, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, Poznań.

Kwerenda: źródłowa literatury i materiałów grudzień 2023 –styczeń 2024**Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne:** luty-marzec 2024**Badania terenowe:** luty-marzec 2024**Przeprowadzający badanie terenowe:** Agnieszka Kowalik**Data wypełnienia formularza:** marzec 2024

II. Formularz waloryzacji mikroregionu

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej**I.A: Zabytki:****I.A. a) Obiekty sakralne:**

Historyczna katedra (12 punktów)

Brak

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami)

Brak

Historyczny zespół sakralny dużej wielkości Z (pierwsze dwa) (6)

Brak

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

Brak

Historyczna znacząca świątynia innych religii lub wyznań ZD (za pierwsze dwie) (6)

Brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu międzynarodowym (10)

Brak

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym) (1 pierwsze) (6)

Brak

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (7)

Brak

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (pierwsze dwa) (3)

Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej – Różańcowej w Borkach (gm. Szczucin) (3)

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

XIX-wieczna synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej przy ul. Berka Joselewicza – obecnie Ośrodek Spotkania Kultur (4)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Brak

Aktualna siedziba biskupia (6)

Brak

Inne obiekty sakralne o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

Drewniany kościół Wszystkich Świętych z 1771 r. w Dąbrowie Tarnowskiej (4)

XVII-wieczny kościół św. Wojciecha w Bolesławiu (4)

Kościół NMP Królowej Polski w Mędrzechowie (4)

Kościół NMP w Gręboszowie (-)

Drewniany kościół św. Zygmunta w Żelichowie (gm. Gręboszów) (-)

Kościół św. Katarzyny w Oleśnie (-)

Kościół św. Kazimierza w Radgoszczy z 1860 r. (-)

*Kościół św. Marii Magdaleny z 1680 r. w Szczucinie (-)***I.A. b) Zamki i pałace:**

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (12)

Brak

Monumentalny zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (10)

Brak

Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (5)

Brak

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Brak

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Brak

Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń (za pierwsze trzy) (6)

Brak

Ruina historyczna zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy***) (2)

Brama zamkowa z 1697 r. z herbem Lubomirskich – Śreniawą, park i piwnice zamkowe w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Ruina historyczna zamku, pałacu, grodu niedostępna (za pierwsze trzy****) (1)

Brak

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

Brak

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

Brak

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

Brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa**) (6)

Brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

XVII-wieczny dwór Konopków w Brniu (obecnie Centrum Polonii – Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji) (4)

Budynek dawnego ratusza (obecnie siedziba Sądu Rejonowego) w Dąbrowie Tarnowskiej z zabytkowym zegarem na fasadzie (4)

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze dwa***) (4)

Brak

Budynek o znacznych walorach architektonicznych Z (pierwsze trzy****) (3)

XIX-wieczny dwór Owczarnia w Oleśnie (własność prywatna) (3)

Dawny dom mieszkalny – Willa Jaga w Dąbrowie Tarnowskiej przy ul. 1 Maja 3 (3)

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa*****) (1)

Brak

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane w znacznej części ZD (4)

Brak

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

Brak

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

Brak

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

Brak

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)

Brak

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

Cmentarz żydowski w Szczucinie (1)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

Brak

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*)(7)

Brak

Zabytek techniki/przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

Brak

Historyczna funkcjonująca stale linia kolejowa lub żeglugowa (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

Brak

Historyczna funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żeglugowa (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek**) (4)

Brak

I.A. d) Obiekty militarne:

Zespół forteczny o bardzo dużym znaczeniu militarnym, zachowany w znacznej części ZD (10)

Brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu lub zachowany w mniejszej części* ZD (4)

Brak

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu, dostępny sezonowo lub w mniejszej części** (2)

Brak

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa***) (2)

Fortalicja polowa z XVII w. „Wały Szwedzkie” w Ćwikowie (gm. Olesno) (2)

Pojedyncze obiekty forteczne częściowo dostępne, ruiny fortec (pierwsze dwie****) (1)

Brak

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

Brak

Zachowana w niewielkiej części, dostępna linia umocnień* (2)

Brak

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa**) (1)

Fortyfikacje ziemne – „Wały Szwedzkie” w Podborzu – Brniu(gm. Olesno) (1)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekty Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (30)

Brak

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

Brak

Przy braku ogólnej dostępności obiektów z tej grupy punkty są odejmowane, pozostawia się tylko 1/3 punktów przyznanych za dany obiekt, jeśli inaczej nie wskazano.

Nie dotyczy

Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca bądź obiekty wypisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2)

Brak

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu obiektach) (po 1)

Brak

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego** (pierwsze pięć) (1)

Brak¹

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (po 1 pkt)

Brak

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1)

Infokioski przed biblioteką i Urzędem Miejskim w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Zalipie – beacons (1)

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego miejsca lub obiektu (pierwsze 2) (2)

Brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania miejsca lub obiektu (pierwsze 2) (2)

Brak

¹ Z uwagi na obecną funkcję XIX-wiecznej synagogi w Dąbrowie Tarnowskiej (siedziba Ośrodka Spotkania Kultur), punkty zostały przyznane w podkategorii I.D. Muzea i Wystawy.

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (1)

Infokioski przed biblioteką i Urzędem Miejskim w Dąbrowie Tarnowskiej – język angielski i język niemiecki (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt)

Brak

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1 pkt)

Brak

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu.

Synagoga w Dąbrowie Tarnowskiej – Ośrodek Spotkania Kultur, Centrum Polonii – Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu, drewniany kościół Wszystkich Świętych w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

Monumenty (pomniki) o znaczeniu międzynarodowym (za każdy*) (8)

Brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym (do trzech*) (6)

Brak

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

Obelisk Ligęzów w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Pomnik 18 mieszkańców Ujścia Jezuickiego i Opatowca rozstrzelanych przez SS 29.07.1944 r. – las Danielnik w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Pomnik grunwaldzki w Bolesławiu (2)

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (1)

Kamienna figura – „Marek” z 1864 r. w Szczucinie (1)

Ćwików (gm. Olesno) – pomnik mieszkańców poległych w latach 1914-1921 i 1939-1945 (1)

Pomnik żołnierzy z gromady Mędrzechów poległych w latach 1914-1920 w Mędrzechowie (1)

Miejsca historyczne o znaczeniu międzynarodowym (do trzech) (8)

Brak

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

Brak

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Dąbrowa Tarnowska (okolice ulic Piłsudskiego i Żabieńskiej) – miejsce, w którym 4 sierpnia 1944 r. rozbił się zestrzelony przez Niemców samolot Halifax JP 276A transportujący materiały opatrunkowe i sanitarne dla powstańców warszawskich (2)

Miejsca związane z akcją utworów literackich o międzynarodowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (3)

Brak

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

Gręboszów: Stanisław Wyspiański „Kłótwa” (2)

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

Brak

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (2)

Gręboszów: miejsce narodzin majora Henryka Sucharskiego (1898-1946) (2)

Wola Żelichowska: miejsce narodzin Stefanii Łąckiej (1914-1946) – nauczycielki, redaktorki tygodnika „Nasza Sprawa”, więźniarki KL Auschwitz-Birkenau, Służebnicy Bożej (w 2021 r. rozpoczął się jej proces beatyfikacyjny) (2)

Dąbrowa Tarnowska: miejsce narodzin gen. Mariana Kukieła (1885-1973), poety, dramaturga, działacza politycznego, filozofa; publicysty Jerzego Brauna (1901-1975) i utytułowanej reprezentantki Polski w siatkówce Agaty Mróz-Olszewskiej (1982-2008) (2)

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa*) (1)

Brak

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

Radgoszcz: miejsce narodzin Samuela Rotha (1920-1995) – ostatniego pobożnego Żyda z Dąbrowy Tarnowskiej, w jego mieszkaniu znajdował się ostatni czynny dom modlitwy (1)

Willa Jaga w Dąbrowie Tarnowskiej – dom zasłużonego dla regionu inżyniera, architekta działacza politycznego i społecznego Stanisława Szpaka (1876-1936)
(1)

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

Brak

I.B. b) Cmentarze historyczne

Nekropolia zbiorowa władców Polski (8)

Brak

Nekropolia zbiorowa innych znanych w skali kraju osobistości (do trzech) (5)

Brak

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Cmentarz parafialny w Dąbrowie Tarnowskiej – miejsce pochówku żołnierzy, urzędników, lekarzy, nauczycieli, duchownych, artystów (m.in. poetka Maria Kozackowa – „Maryla znad Wisły” (1910-1982), artysta malarz i grafik, wieloletni rektor Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie Włodzimierz Kunz (1926-2002)) i społeczników zasłużonych dla Dąbrowszczyzny (2)

Cmentarz parafialny w Szczucinie: mogiła Jana (1902-1944), Emilii (1903-1944) i Stanisława (1932-1944) Kapinos, ofiar terroru hitlerowskiego z 1944 r., rodziny poległej podczas akcji wysiedlania wsi Słupiec; grób majora Edwarda Dunajewskiego (zm. 1863), dowódcy Batalionu Tarnowskiego w powstaniu styczniowym na cmentarzu parafialnym w Szczucinie (2)

Cmentarz żydowski w Dąbrowie Tarnowskiej – miejsce pochówku m.in. Mordechaja Dawida Ungera (1770-1843) – rabina, założyciela i pierwszego cadyka chasydzkiej dynastii Dombrow, Samuela Rotha (1920-1995) – więźnia obozów w Pustkowie, Płaszowie i Auschwitz-Birkenau, ostatniego pobożnego Żyda w Dąbrowie Tarnowskim, opiekuna cmentarza i ostatniego czynnego domu modlitwy, który znajdował się w jego mieszkaniu oraz Marcelego Wajsbarda (1919-2005), zasłużonego adwokata i społecznika (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

Brak

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

Cmentarz parafialny w Gręboszowie – miejsce pochówku Jakuba Bojki (1857-1943) – działacza, publicysty, przywódcy ruchu chłopskiego, jednego z pionierów ruchu ludowego w Galicji (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

Mogiła poległych żołnierzy z września 1939 r. oraz partyzanta Ignacego Łazarza ps. „Lot” (1914-1944) w Bolesławiu (1)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)

Cmentarze wojenne z I wojny światowej – okręg VII Dąbrowa Tarnowska: Narożniki (nr 244), Radgoszcz-Zadąbie (nr 245), Radgoszcz (nr 246), Szczucin (nr 247), Dąbrowa Tarnowska (nr 248), Bolesław (nr 249), Gręboszów (nr 250) (2)

Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej dostępności – odejmuje się połowę przyznanych punktów

Nie dotyczy

I.B. c) Budowle współczesne

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej D (do dwóch) (5)

Brak

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej (nie dostępne) (do dwóch*) (2)

Brak

Budowle współczesne o wysokiej wartości architektonicznej (do trzech**) (1)

Brak

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu międzynarodowym (10)

Brak

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

Brak

Pojedyncze obiekty sztuki historycznej o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

Figura św. Jana Nepomucena z 1761 r. w Gręboszowie (3)

Późnogotycki (XVI w.) polptyk w kościele św. Zygmunta w Żelichowie (gm. Gręboszów) (3)

Renesansowe (XVII w.) epitafium w kościele św. Wojciecha w Bolesławiu poświęcone członkom rodziny Ligęzów (3)

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu międzynarodowym (9)

Brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu krajowym (do trzech*) (5)

Brak

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech**) (2)

Brak

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu międzynarodowym (10)

Brak

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

Zagroda Felicji Curyłowej w Zalipiu (oddział Muzeum Ziemi Tarnowskiej²) (8)

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Muzeum Drogownictwa w Szczucinie (siedziba Zespołu Historii Drogownictwa Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad) (5)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej (5)

Dom Malarek w Zalipiu (5)

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)

Brak

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

Brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)

Brak

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

² Do końca 2023 r. placówka funkcjonowała pod nazwą Muzeum Okręgowe w Tarnowie, wpisana do Państwowego Rejestru Muzeów.

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej: „Radio Nostalgia” (październik 2023 r.), „Z ciemności – archiwa i współczesność. Aspekty pamięci” (kwiecień 2023 r.) (-)

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)

Brak

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę* (3-9 placówek) (2)

Brak

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

Muzeum Agatów i Skamieniałych Drzew „Galeria Poloński” w Dąbrowie Tarnowskiej – muzeum prywatne (1)

Izba Pamięci majora Henryka Sucharskiego w Zespole Szkół w Gręboszowie (1)

Wiejski Dom Tradycji i Historii w Kupieninie (gm. Mędrzechów) (1)

Samodzielne prezentacje multimedialne (pierwsze dwie) (4)

Brak

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dodatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

Muzeum Drogownictwa w Szczucinie – wirtualny spacer (2)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – wirtualne ekspozycje, monitory, na których wyświetlane są filmy dokumentalne i fotografie, wirtualny spacer (2)

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (za każdą 1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – język angielski (1)

Ekspozycje i prezentacje albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – wystawa judaików we wnętrzach synagogi (w tym oryginalne wyposażenie Domu Modlitwy Samuela Rotha), opisy eksponatów w języku polskim i angielskim (3)

Przewodniki elektroniczne (1)

Muzeum Drogownictwa w Szczucinie - beacony (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – audioprzewodnik, infokioski (1)

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do 2 języków za każdy) (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – audioprzewodnik w języku angielskim, rosyjskim i hebrajskim, infokioski – informacje w języku angielskim, rosyjskim i niemieckim (2)

Przewodnicy obiektowi stali (2)

Muzeum Drogownictwa w Szczucinie (2)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Dom Malarek w Zalipiu (2)

Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi stali (za każdy język do trzech) (1)

Brak

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie** (1)

Nie dotyczy

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – język angielski (-)

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze 2) (po 2 pkt)

Dom Malarek w Zalipiu – warsztaty plastyczne: Ozdoby bożonarodzeniowe, Pisanki i palmy wielkanocne, Tradycja a nowoczesność (m.in. nauka malowania motywów zdobniczych według zasad estetyki ludowej), Zalipiańskie malowanki (4)

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania muzeum (za pierwsze 2) (po 1 pkt)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej – program edukacyjny „Dwie kultury – dwie religie – dwa narody – jeden człowiek” (1)

Zagroda Felicji Curyłowej w Zalipiu – lekcje muzealne: Etno-dizajn „Malowany świat Zalipie”, „Zwyczaje i obrzędy ciesielskie”, „Wśród zalipiańskich kwiatów” (zajęcia terapeutyczne), „Kwiaty z bibuły”, „Zalipańska zakładka do książki” (1)

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

Brak

Wersje obcojęzyczne własnego materiału informacyjnego (min. dwie wersje) (1)

Brak

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Dom Malarek w Zalipiu (1)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:

Opis zbiorów w językach obcych (1)

Brak

Pojedyncze eksponaty (kolekcje) o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch) (2)

Brak

Przy muzeach **regionalnych i lokalnych** punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Dom Malarek w Zalipiu (1)

Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch w sumie) (2)

Brak

Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)

Brak

Każdą wystawę tematyczną stałą powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej: Sala Modłów (judaika), Zbiory Muzeum Powiśla Dąbrowskiego (etnografia, sztuka, dąbrowiana, archeologia, militaria), wystawa fotografii w Babińcu, Salon Mieszczański, wystawa pamiątek związanych z załogą Halifaxa zestrzelonego przez Niemców w 1944 r. (2)

Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broшуry, foldery) (1)

Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)

Brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

Brak

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)

Brak

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

Konkurs „Malowana Chata” organizowany w Zalipiu (gm. Olesno) od 1948 r. (w 2023 r. odbyła się jego 60. edycja) – najdłużej trwający konkurs w zakresie sztuki ludowej w Polsce; odbywa się w weekend po Bożym Ciele (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Festiwal „Dąbrowska Noc Bluesowa” (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu międzynarodowym (7)

Brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

Brak

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Brak

Rzadsze eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym (jeden) (4)

Brak

Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)

Brak

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury masowej ponad 4 dni, (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

Brak

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną/kulturową:

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

Brak

Z ofertą kulturową (do dwóch) (2)

Brak

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego zakładu (pierwsze 2) (po 2 pkt)

Brak

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania zakładu (za pierwsze 2) (po 1 pkt)

Brak

Dodatek za obsługę w językach obcych: (minimum dwa języki obce) (za każdą ofertę) (1)

Brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

ZOO, Akwaria, Parki Dzikich Zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (za każdy do trzech) (4)

Brak

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu (za każdy) (8)

Brak

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

Brak

Rezerwat przyrody na terenie regionu (poza parkami narodowymi i krajobrazowymi) (do trzech) (1)

Brak

Ogród Botaniczny, Palmiarnia, Arboretum (za pierwsze dwa obiekty) (4)

Brak

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Zespół dworsko-parkowy w Brniu (2)

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)

Brak

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1)

Brak

Park miejski mniejszy (powierzchnia od 1-4 ha) z obiektami sztuki** (za pierwszy) (1)

Park Miejski (dawny Park Pałacowy) w Dąbrowie Tarnowskiej (z XVII w.) z zachowaną bramą wjazdową i piwnicami nieistniejącego zamku Ligęzów (1)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym (8)

Brak

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6)

Małopolski Szlak Architektury Drewnianej – obiekty w regionie: zabudowa w Zalipiu, kościół Wszystkich Świętych w Dąbrowie Tarnowskiej, kościół św. Zygmunta w Żelichowie (gm. Gręboszów) (6)

Przebiegające przez region materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa) (3)

Małopolski Szlak Ogrodów – obiekt w regionie: zabytkowy park w Brniu (3)

Szlak „Śladami Żydów Małopolskich” – obiekty w regionie: synagoga i kirkut w Dąbrowie Tarnowskiej (3)

Szlak Rzemiosła Małopolski – miejscowość w regionie: Zagumnie (Dąbrowa Tarnowska) – plecionkarstwo (-)

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

Kulturowo-historyczna trasa rowerowa – ZIMA (m.in. Breń, Olesno, Zalipie, Wola Żelichowska, Gręboszów, Ujście Jezuickie, Bolesław, Świebodzin) (3)

Trasa rowerowa „Zabytkowo-sakralna” (m.in. Radgoszcz, Dąbrowa Tarnowska, Ćwików, Zalipie, Żelichów, Gręboszów, Bolesław, Mędrzechów, Szczucin, Borki) (3)

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

Szlak Kultury Żydowskiej w Dąbrowie Tarnowskiej (3)

Trasa rowerowa po mieście Dąbrowa Tarnowska (3)

Wirtualne szlaki turystyczne, przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

Brak

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Zalipie – malowane domy (tablica informacyjna z zaznaczonymi obiektami) (1)

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

Brak

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

Brak

Oferta objazdu turystycznego w przewodniku na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

Powiśle Dąbrowskie (m.in. Dąbrowa Tarnowska, Szczucin, Zalipie) (1)

Dodatkowe wersje językowe oferty objazdu z przewodnikiem (za dwie pierwsze) (1)

Język angielski (1)

Język niemiecki (1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:

II.A. Informacja turystyczna:

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Punkt Informacji Turystycznej w Dąbrowie Tarnowskiej (Miejska Biblioteka oraz Ośrodek Spotkania Kultur) (2)

Informacja w językach obcych, (za każdy język do trzech) (1)

Język angielski (1)

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)

Przewodnicy beskidzcy, przewodnicy terenowi, przewodnicy PTTK³ (3)

Przewodnicy miejscy lub terenowi, (za każdy język do czterech) (1)

Język angielski (1)

Język niemiecki (1)

Język ukraiński (1)

Język hebrajski (1)

Język rosyjski (-)

Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

„Powiśle Dąbrowskie z lotu ptaka. Album fotograficzny” (2)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

„Powiśle Dąbrowskie z lotu ptaka. Album fotograficzny/PowisleDabrowskie from a Birds' EyeView. Photo album” (1)

Pozostały* aktualny materiał informacyjny: (1)

Mapa turystyczna Powiatu Dąbrowskiego (dostępna również on-line) (1)

Wersje obcojęzyczne pozostałego materiału informacyjnego* (od dwóch języków) (1)

³ Dane pochodzą ze strony internetowej Tarnowskiego Centrum Informacji <https://www.it.tarnow.pl/przydatne-informacje/przewodnicy-po-tarnowie-i-regionie/> [dostęp: 15.03.2024 r.].

Brak

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5, 4, 3, 2, 1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane – (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

*Hotel Cristal Park**** w Dąbrowie Tarnowskiej (2)*

Gospodarstwo agroturystyczne „Dom pod Sosną” w Pilczy Żelichowskiej (2)

Gospodarstwo agroturystyczne „Przytulisko pod Strzechą” w Woli Mędrzechowskiej (2)

Istniejąca oferta pakietowa hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)

Brak

Restauracje z autentyczną kuchnią regionalną (za pierwszy obiekt) (3)

Brak

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny obiekt) (2)

Restauracja „U Braci” w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Restauracja włoska Per Tutti w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

Brak

Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

Brak

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)

Brak

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24 (za pierwszą) (1)

Brak

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Bar Betania-Kuchnia w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

Transport Pasażerski Wiesław Rarus w Dąbrowie Tarnowskiej (wynajem autokarów i busów) (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)

Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka (ok. 90 km, <1 h – DK 73 i autostrada A4) (4)

Port Lotniczy Kraków-Balice (ok. 115 km, >1 h – DK73 i autostrada A4) (-)

Lotnisko z połączeniami krajowymi* w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (3)

Brak

Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)

Brak

Inny* dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Brak

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Brak

Przystanek* autobusowy na miejscu (za pierwszy) (1)

Dąbrowa Tarnowska, ul. Kościuszki – dany dworzec autobusowy (1)

Port pasażerski morski na miejscu (za pierwszy) (3)

Brak

Czynna przystań* pasażerska morska lub rzeczna (za pierwszą) (1)

Brak

Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km (za pierwsze dwie) (4)

Autostrada A4: Jędrzychowice – Wrocław - Katowice - Kraków – Bochnia – Brzesko – Tarnów – Rzeszów – Korczowa (4)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

Droga krajowa nr 73: Kielce – Busko-Zdrój – Dąbrowa Tarnowska – Tarnów – Jasło (2)

Inne połączenie* bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)

Droga wojewódzka nr 975: Dąbrowa Tarnowska – Żabno – Wojnicz – Zakliczyn – Dąbrowa (1)

Droga wojewódzka nr 982: Szczucin – Jaślany (1)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

Usługi komunikacji zbiorowej świadczone są przez prywatne firmy transportowe
(2)

Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

Brak

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

M.in. w Dąbrowie Tarnowskiej i Szczucinie (1)

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) (1)

Brak

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

Brak

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych* (za każde stoisko do trzech) (2)

Brak

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)

Brak

Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej w ostatnich 2 latach (2)

Brak

Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzacyjnej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)

Brak

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje Kultury

Teatr stały (za pierwszy obiekt) (3)

Brak

Filharmonia na miejscu (3)

Brak

Stała oferta koncertów muzycznych* (za pierwszą ofertę) (2)

Brak

Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna** (za pierwsze dwie) (1)

Brak

Opera na miejscu (2)

Brak

Teatr muzyczny (operetka, rewia lub musical) na miejscu (za pierwszą ofertę) (2)

Brak

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Kino „Sokół” w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Góry ze znakowanymi szlakami turystycznymi na terenie regionu (2)

Brak

Jeziora (zdatne do kąpiei, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

Jezioro Narożniki (gm. Radgoszcz) (2)

Brzeg morski na terenie regionu (3)

Brak

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Grupa drzew – dębów szypułkowych na terenie Cmentarza Żydowskiego w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Grupa drzew – dębów szypułkowych na terenie parku dworskiego w Szczucinie (1)

Wieże widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie) (1)

Brak

Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)

Brak

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Kryta pływalnia MGOSiR w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Baseny otwarte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt przy braku basenu krytego) (1)

Basen odkryty w Dąbrowie Tarnowskiej (-)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Jezioro Narożniki (gm. Radgoszcz) (2)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Centrum Edukacyjne „Puzzler” – szkoła języka angielskiego w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Sezonowa* oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (1)

Brak

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Centrum Sportu i Rekreacji w Dąbrowie Tarnowskiej (2)

Sezonowe* centra sportowe z oferta ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (1)

Brak

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Stadion piłkarski „Dąbrovia” w Dąbrowie Tarnowskiej (1)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)

Stajnia Alado – Radgoszcz (1)

Klub Jazdy Konnej Ankara – Ćwików (gm. Olesno) (1)

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt)

Brak

Lodowiska sezonowe* (za pierwszy obiekt) (1)

Brak

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność uniwersytetu w regionie (za pierwszy) (4)

Brak

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

Brak

Obecność siedziby władz państwowych (5)

Brak

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)

Brak

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Oficjalne kurorty (za pierwsze trzy miejscowości) (4)

Brak

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty) (2)

Brak

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Regularne organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)

Brak

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

Brak

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

Centrum Polonii – Ośrodek Kultury, Turystyki i Rekreacji w Brniu (3)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

Centrum Handlowe Dąbrowiak w Dąbrowie Tarnowskiej (4)

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem europejskim (za pierwszy obiekt) (2)

Brak

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1),

Brak

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

Brak

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Dąbrowa Tarnowska – Rejon Wileński (Litwa) (1)

Dąbrowa Tarnowska – Bałta (Ukraina) (1)

Dąbrowa Tarnowska – Żydaczów (Ukraina) (1)

Dąbrowa Tarnowska – Rixheim (Francja) (1)

Dąbrowa Tarnowska – Budapeszt (Węgry) (-)

Podsumowanie:

kategoria I: 183

kategoria II: 42

kategoria III: 17

kategoria IV: 11

Łącznie: 253

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu dąbrowskiego w zakresie turystyki kulturowej

Kategoria	Podkategoria	Liczba uzyskanych punktów	Maksymalna liczba punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A. Zabytki	44	473
	I.A. a) Obiekty sakralne	19	122
	I.A. b) Zamki i pałace	2	108
	I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne	15	140
	I.A. d) Obiekty militarne	3	18
	Punkty dodatkowe	5	85
	I.B. Miejsca historyczne lub znaczące	32	168
	I.B. a) Budowle historyczne i monumenty	21	102
	I.B. b) Cmentarze historyczne	11	56
	I.B. c) Budowle współczesne	0	10
	I.C. Pojedyncze dzieła sztuki	9	72
	I.D. Muzea i wystawy	57	205
	I. E. Eventy kulturowe	10	150
	I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną	0	16
	I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza	3	53
	I.H. Szlaki kulturowe	28	106
	RAZEM za kategorię I	183	1243
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	14	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	12	51
	II.C. Infrastruktura komunikacyjna	16	32
	II.D. Promocja turystyczna	0	20
	RAZEM za kategorię II	42	120
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A. Instytucje kultury	2	13
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	4	14
	III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna	11	13

	<i>RAZEM za kategorię III</i>	17	39
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV. A. Instytucje w regionie	0	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	0	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	3	11
	IV.D. Oferta shoppingu	4	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa miast i regionów	4	4
	<i>RAZEM za kategorię IV</i>	11	57
SUMA (WSZYSTKIE KATEGORIE)		253	1459

III. Ocena powiatu dąbrowskiego z punktu widzenia turystyki kulturowej

Powiat dąbrowski jest mikroregionem usytuowanym w północno-wschodniej Małopolsce. Od południa sąsiaduje z powiatem tarnowskim, od wschodu – z powiatem mieleckim (województwo podkarpackie), a od północy – z powiatem buskim (województwo świętokrzyskie). Powiat dąbrowski tworzą dwie gminy miejsko-wiejskie: Dąbrowa Tarnowska i Szczucin oraz pięć gmin wiejskich: Bolesław, Gręboszów, Mędrzechów, Olesno i Radgoszcz. Omawiany mikroregion zajmuje powierzchnię ok. 530 km², zamieszkuje go ok. 57,8 tys. mieszkańców (dane GUS na 30.06.2022 r.).

Na podstawie przeprowadzonej analizy ustalono, iż powiat dąbrowski posiada średni potencjał turystyczno-kulturowy. W kategorii I „Potencjalne cele turystyki kulturowej” mikroregion uzyskał 183 punkty.

Na terenie powiatu dąbrowskiego znajdują się trzy główne atrakcje – przyciągająca największą liczbę turystów krajowych i zagranicznych malowana wieś Zalipie (gm. Olesno) oraz Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej i Muzeum Drogownictwa w Szczucinie.

Zalipie to idealny przykład kultywowania wielopokoleniowej tradycji, która narodziła się pod koniec XVIII wieku. Wówczas malowanie domów miało wymiar praktyczny – ściany były ubrudzone sadzą z pieców węglowych (dodatkowo w chałupach przebywały również zwierzęta gospodarskie), zatem bielono je wapnem, a następnie wykonywano „packi”, które ten brud maskowały i pozwalały nieco rozjaśnić wnętrza. Z czasem zaczęto malować też podmurówki i ściany zewnętrzne, wykorzystując kolorowe farby – przeważały motywy kwiatowe, które zdobiły również meble, sprzęty domowe czy ubrania. Zalipiańskie zdobnictwo szybko zyskało sławę

nie tylko w okolicznych wsiach, ale też stało się przedmiotem zainteresowania badaczy sztuki ludowej. Prawdziwy rozkwit tego zjawiska nastąpił po II wojnie światowej, do czego w dużej mierze przyczyniła się Felicja Curyłowa (1903-1974), nazywana „pierwszą damą polskiej sztuki ludowej”. Utalentowana malarka zgromadziła wokół siebie wiele twórczyń, które wspólnie nadawały unikalny charakter Zalipiu i pod jej „skrzydłami” rozwijały swoje umiejętności. Felicja Curyłowa aktywnie działała na rzecz społeczności lokalnej (to dzięki jej uporowi Zalipie jako jedna z pierwszych wsi na Powiślu została zelektryfikowana), a przede wszystkim rozślawiła malowaną wieś w kraju i za granicą (była autorką malowideł w słynnej krakowskiej restauracji „Wierzynek” oraz w jadalni na statku „Batory”). Dom Felicji Curyłowej zawsze tętnił życiem – chętnie oprowadzała po nim wycieczki, z dumą pokazując swoje dzieła. Obecnie Zagroda Felicji Curyłowej jest jednym z oddziałów Muzeum Ziemi Tarnowskiej (działającego do końca 2023 r. jako Muzeum Okręgowe w Tarnowie), mającym charakter skansenu, który tworzy wspomniana już chata Felicji Curyłowej, chata Stefanii Łączyńskiej (1914-2005) malarki i poetki (wnętrza obydwu obiektów są udostępnione do zwiedzania), chata tzw. biedniacka, dawna obora (zaadaptowana jako sala, w której prowadzone są warsztaty) oraz stodoła z ekspozycją dawnego sprzętu używanego w gospodarstwach rolnych.

Felicja Curyłowa była pomysłodawczynią budowy Domu Malarek (nie doczekała realizacji tego przedsięwzięcia), w którym spotykali się – i do dziś spotykają – twórcy z całego regionu. W placówce wystawione są pamiątki związane ze sztuką zdobniczą, fotografie, malowane na ścianach kwiaty, obrazy miejscowych artystów, wieńce dożynkowe, haftowane serwety i inne produkty rękodzielnicze. Tym, co niewątpliwie wyróżnia Dom Malarek spośród innych muzeów czy domów kultury, jest możliwość obserwowania artystek przy pracy. Dla grup (min. 10 osób) organizowane są też warsztaty, których uczestnicy mogą własnoręcznie wykonać palmę wielkanocną, ozdoby choinkowe, pomalować pisanki lub wyroby ceramiczne.

W 1948 r. po raz pierwszy odbył się konkurs „Malowana Chata”, a w roku 2023 – jego 60. edycja. Konkurs organizowany jest w weekend po Bożym Ciele, a jego celem jest podtrzymanie tradycji zdobnictwa na Powiślu Dąbrowskim oraz dokumentacja rozwoju i przemian zachodzących w tej dziedzinie sztuki ludowej. Uczestnicy mogą wykonywać malatury ścienne (na budynkach mieszkalnych i gospodarczych), malowanki ścienne we wnętrzach, malowanki na płótnie i papierze

lub ozdoby wnętrz z papieru i bibuły (wycinanki, bukiety, tradycyjne pająki – ozdoby wieszane na suficie).

W Zalipiu ozdabiane są domy prywatne, budynki gospodarcze (np. stodoły), studnie czy budy dla psów, ale również obiekty użyteczności publicznej: malatury zobaczymy na remizie strażackiej, budynku szkoły i przedszkola. Mieszkańcy są szczególnie dumni z poświęconego w 1949 r. kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Józefa. Polichromie we wnętrzu świątyni wykonane zostały przez miejscowe malarki, natomiast w kaplicy św. Błażeja wystawione są szaty liturgiczne z wyhaftowanymi ręcznie wzorami zalipiańskimi. Zabudowa w Zalipiu jest częścią Małopolskiego Szlaku Architektury Drewnianej.

Ośrodek Spotkania Kultur funkcjonuje od 2012 roku i mieści się w budynku XIX-wiecznej synagogi w Dąbrowie Tarnowskiej, uznawanej za perłę architektury chasydzkiej w Polsce. Budynek podczas II wojny światowej uległ poważnym zniszczeniom – hitlerowcy urządzili w nim magazyn. W 1971 r. Zarząd Główny Związku Religijnego Wyznania Mojżeszowego zrzekł się prawa własności synagogi na rzecz Skarbu Państwa, z zastrzeżeniem, iż ma ona być przeznaczona na cele kulturalno-oświatowe. W kolejnych latach wykonywano doraźne prace, które jedynie zabezpieczały budynek przed zawaleniem – stan techniczny obiektu stale się pogarszał. W 2006 r. właścicielem synagogi stała się gmina Dąbrowa Tarnowska. Starania o przywrócenie dawnej świetności synagodze wspierały władze państwowe i samorządowe oraz Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie, przeznaczając środki finansowe na remont konstrukcji, odtworzenie detali architektonicznych i wymianę pokrycia dachu, a następnie na wykonanie ekspertyzy technicznej i konserwatorskiej. Pod koniec 2009 r. gmina Dąbrowa Tarnowska skutecznie aplikowała o środki z funduszy europejskich, dzięki czemu możliwe stało się zrealizowanie przedsięwzięcia „Renowacja synagogi dąbrowskiej – perły architektury chasydów w Polsce – utworzenie Ośrodka Spotkania Kultur”. Budynek synagogi przeszedł gruntowną modernizację – odtworzono polichromię w Sali Modlitw i babiniec, zaaranżowano wnętrza, wymienione zostały instalacje, dostosowano obiekt do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Prace zakończono w 2012 roku i od tego czasu Ośrodek stał się ważnym punktem na kulturowej i turystycznej mapie powiatu i województwa. W obiekcie organizowane są spotkania, koncerty, wystawy, spektakle, konferencje, lekcje historyczne i regionalne. Placówka posiada w swojej ofercie program

edukacyjny „Dwie kultury – dwie religie – dwa narody – jeden człowiek”. Ponadto w synagodze urządzone jest muzeum, w którym eksponowane są:

- zbiory judaistyczne – Sala Modłów z odtworzonymi polichromiami przedstawiającymi pejzaże Izraela oraz znaki zodiaku, tablice z inskrypcjami w języku hebrajskim, księgi, wyposażenie Domu Modlitwy Samuela Rotha (1920-1995) – nazywanego ostatnim religijnym Żydem, w jego mieszkaniu przy ul. Daszyńskiego 8 w Dąbrowie Tarnowskiej mieściła się ostatnia czynna synagoga w mieście (eksponaty: Aron ha-kodesz, bima, pięcioramienne świeczki, tefiliny, lampki chanukowe, kuczki i inne);
- zbiory Muzeum Powiśla Dąbrowskiego: etnograficzne – przedmioty używane w gospodarstwach domowych i podczas prac polowych, zbiory sztuki ludowej (m.in. stworzone przez artystki z Zalipia), pamiątki dotyczące historii Dąbrowy Tarnowskiej i regionu (w tym dokumenty, fotografie);
- Salon Mieszczański;
- militaria z czasów II wojny światowej (mundury, broń, medale, sztandary, dokumenty), wśród których najczęściej uwagi przyciągają części alianckiego myśliwca Halifax JPP 276A, zestrzelonego pod Dąbrową Tarnowską przez hitlerowców w nocy z 4 na 5 sierpnia 1944 r. (w samolocie przewożone były materiały opatrunkowe i sanitarne dla powstańców walczących w Warszawie) oraz wydobyte z wraku pamiątki po bohaterskiej załodze Halifaxa;
- zbiory archeologiczne – przedmioty odkryte podczas prac wykopaliskowych na terenie Powiśla Dąbrowskiego (kości mamuta, krzemienne toporki, zapinki z brązu, groty od strzał).

Ekspozycję uzupełniają fotogramy, infokioski, multimedialne panele, na których wyświetlane są archiwalne fotografie i filmy. Warto odnotować, że w muzeum można skorzystać z usług przewodników w języku polskim i angielskim (po wcześniejszej rezerwacji), jak również wykupić audioprzewodnik (dostępny w języku polskim, angielskim, rosyjskim i hebrajskim). W Ośrodku Spotkania Kultur udostępniane są klucze do bramy dąbrowskiego cmentarza żydowskiego.

Kolejną istotną atrakcją mikroregionu jest **Muzeum Drogownictwa w Szczucinie** – można w nim zobaczyć eksponaty związane z historią budowy dróg: maszyny, narzędzia, ale także w ciekawy sposób zaaranżowane sceny przedstawiające robotników (figury naturalnej wielkości) podczas pracy. Z kolei na wystawie plenerowej pokazane są pojazdy i maszyny używane do budowy i utrzymania dróg –

od XIX wieku do czasów współczesnych. Zwiedzanie muzeum jest atrakcyjne zarówno dla fachowców, pasjonatów techniki, jak i dla laików – w każdym wieku.

Na terenie powiatu dąbrowskiego znajduje się wiele zabytków sakralnych – kościół Wszystkich Świętych w Dąbrowie Tarnowskiej z 1771 r. (architektura obiektu nawiązuje do barokowych świątyni murowanych) i kościół św. Zygmunta w Żelichowie z 1642 r. (przeniesiony w 1938 r. z podtarnowskiej Pleśnej, z późnogotyckimi rzeźbami i poliptrykiem, barokową amboną i rokokowym ołtarzem) to obiekty położone na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej. W Gręboszowie obejrzeć można kościół Najświętszej Marii Panny, określany jako „perła baroku nadwiślańskiego”. Częścią XVII-wiecznego kościoła św. Wojciecha w Bolesławiu jest późnorenesansowa kaplica Ligęzów (zbudowana w 1605 r.), w której znajduje się pomnik nagrobne Stanisława i Katarzyny (z Broniowskich) Ligęzów – właścicieli dóbr bolesławskich. W głównym ołtarzu barokowego kościoła św. Marii Magdaleny w Szczucinie znajduje się otoczony kultem XVII-wieczny obrazowi Matki Bożej z Dzieciątkiem (w typie rzymskiej Santa Maria Maggiore) oraz wysuwany obraz przedstawiający scenę, na której św. Maria Magdalena obejmuje stopy Pana Jezusa na krzyżu – autorem płótna jest tarnowski malarz Stanisław Westwalewicz (1906-1997). W Dąbrowie Tarnowskiej na uwagę zasługuje również konsekrowany w 1965 r. kościół Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej. Klasycystyczno-modernistyczny styl budowli nawiązuje do włoskiego palladianizmu, wzorowanego na rozwiązaniach znanych z antyku, cechującego się zachowywaniem harmonii i symetrii, funkcjonalnością.

Wieś Dąbrowa została lokowana przed 1419 r. i pozostawała w rękach rodu Ligęzów herbu „Półkozic” do 1637 r., kiedy to przeszła we władanie Lubomirskich. Ligęzowie dbali o rozwój gospodarczy i kulturalny osady. Szczególne zasługi przypisywane są Mikołajowi Spytkowi Ligęzie (1563-1637), który był fundatorem przytułków dla chorych i biednych m.in. w Dąbrowie i Radgoszczy, posiadał drukarnię, co dawało Dąbrowie rangę dworskiego ośrodka kulturalnego, uzyskał od króla Zygmunta III Wazy (1566-1632) przywilej organizowania jarmarków oraz wzniósł renesansowy zamek. Po śmierci Mikołaja Ligęzy dobra dąbrowskie odziedziczyła jego córka Konstancja (1618-1648), żona marszałka wielkiego koronnego i hetmana polnego koronnego Jerzego Sebastiana Lubomirskiego (1616-1667). Powyżej parku miejskiego w Dąbrowie Tarnowskiej, na wzniesieniu przed kościołem Matki Bożej Szkaplerznej znajduje się brama zamkowa – to pozostałość

barokowej rezydencji magnackiej rodu Lubomirskich, którzy rozbudowali posiadłość Ligęzów. Zamek w czasach świetności uznawany był za jeden z najpiękniejszych w Polsce. W 1846 r. został splądrowany w czasie rabacji galicyjskiej i przejęty przez wojska austriackie, a w 1847 r. spłonął. Zachowała się wspomniana powyżej brama wjazdowa oraz piwnice.

W Dąbrowie Tarnowskiej wytyczona została 12-kilometrowa trasa rowerowa, przebiegająca w pobliżu zabytkowych obiektów i ciekawych miejsc (m.in. kościół MB Szkaplerznej, brama wjazdowa do zamku Lubomirskich, obelisk Lubomirskich, pomnik ku czci Synów Miasta Dąbrowy Tarnowskiej poległych w latach 1914-1918 i 1920, kościół Wszystkich Świętych, Ośrodek Spotkania Kultur, budynek Sądu Rejonowego z odrestaurowanym zegarem), przy których umieszczono tablice informacyjne z opisami w języku polskim i angielskim.

Zabytkowym budynkiem o znacznych walorach architektonicznych, zachowanym i dostępnym, jest XVII-wieczny dwór Konopków w Brniu (gm. Olesno). Zespół dworsko-parkowy został założony w XV wieku przez pierwszego jego właściciela – Piotra Breńskiego herbu „Półkozic” i w ciągu stuleci w wyniku dziedziczenia i zawieranych małżeństw przechodził na własność kolejnych rodów. Od 1667 r. posiadłość należała do Czartoryskich. W połowie XVIII wieku na zlecenie księcia Józefa Czartoryskiego pod okiem wiedeńskiego projektanta Edwarda Pfaffingera powstał cieszący się wielką sławą w całej Galicji park w stylu francuskim. Od 1786 r. do końca II wojny światowej Breń należał do rodu Konopków. W latach powojennych obiekt stopniowo popadał w ruinę. Od 2008 roku władze powiatu dąbrowskiego aplikowały o środki finansowe na renowację dworu i parku. Od 2009 r. dwór Konopków jest siedzibą Centrum Polonii – Ośrodka Kultury, Turystyki i Rekreacji. To ważna w regionie instytucja, która organizuje liczne przedsięwzięcia zgodnie z profilem swojej działalności. Są to m.in. spotkania i konferencje środowisk polonijnych, wystawy, koncerty, plenery malarskie, ale też zajęcia integrujące społeczność lokalną, skierowane do najmłodszych (zajęcia podczas wakacji i ferii zimowych), seniorów, osób z niepełnosprawnościami.

Przez powiat dąbrowski przebiega Małopolski Szlak Architektury Drewnianej oraz trzy szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym: Małopolski Szlak Ogrodów, szlak „Śladami Żydów Małopolskich” oraz Szlak Rzemiosła Małopolski. W mikroregionie promowana jest turystyka aktywna – wytyczone są trzy trasy rowerowe wiodące przez miejsca atrakcyjne turystycznie oraz trasa typowo rekreacyjna. Od

kilku lat w okresie wakacyjnym Tarnowska Organizacja Turystyczna oraz Tarnowskie Centrum Informacji organizują „Spacerki po Tarnowie i regionie”, podczas których można zwiedzić z przewodnikiem m.in. Zalipie. Udział jest bezpłatny i nie wymaga rezerwacji, a na zamówienie dostępny jest tłumacz języka migowego.

W kategorii II „Elementy obsługi turystycznej” powiat dąbrowski uzyskał 45 punktów (na 120). W Ośrodku Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej swoją siedzibę ma punkt informacji turystycznej. Jeśli chodzi o przewodników, po regionie oprowadzają przewodnicy terenowi, do których można dotrzeć, korzystając z bazy kontaktów zamieszczonej na stronie internetowej Tarnowskiego Centrum Informacji (na marginesie warto zaznaczyć, iż teren obecnego powiatu dąbrowskiego przed reformą administracyjną z 1999 roku należał do województwa tarnowskiego, dlatego też atrakcje Powiśla często pojawiają się w opracowaniach promocyjnych szeroko rozumianego subregionu tarnowskiego czy ziemi tarnowskiej). Region nie posiada rozbudowanej infrastruktury noclegowej i gastronomicznej – oferta ogranicza się do jednego hotelu trzygwiazdkowego i kilku gospodarstw agroturystycznych oraz restauracji proponujących głównie dania kuchni polskiej, włoskiej (pizzerie) czy fastfoodów. Komunikację między poszczególnymi miejscowościami zapewnia sieć dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich (DW975 i DW982), przez środek regionu przebiega droga krajowa nr 73 (Kielce – Jasło przez Busko-Zdrój i Tarnów). Z Dąbrowy Tarnowskiej można szybko dojechać do autostrady A4 – ważnej arterii łączącej duże ośrodki miejskie w Polsce.

Dodatkowego omówienia wymaga brak punktów za promocję turystyczną. Region i jego miejscowości wprawdzie nie uczestniczyły samodzielnie w światowych ani krajowych targach turystycznych, jednak należy zwrócić uwagę, że m.in. Zalipie jest promowane m.in. przez samorząd województwa małopolskiego czy Tarnowską Organizację Turystyczną na różnego rodzaju imprezach branżowych.

W kategorii III „Pozostała oferta czasu wolnego” powiat dąbrowski zdobył łącznie 17 punktów (na 39). W regionie nie ma teatru, filharmonii ani opery – jedyną instytucją kultury jest kino „Sokół” w Dąbrowie Tarnowskiej. Jeśli chodzi o atrakcje krajobrazowe, w gminie Radgoszcz dostępne jest kąpielisko nad jeziorem Narożniki (zbiornik retencyjny). Obiekt posiada odpowiednią infrastrukturę (punkt gastronomiczny, przebieralnię, natryski, wyznaczone strefy kąpielowe, w tym miejsce do kąpieli dla dzieci, toalety, punkt czerpania wody, kosze na śmieci, wypożyczalnia rowerów wodnych i kajaków), teren jest ogrodzony, a nad bezpieczeństwem

użytkowników czuwa ratownik Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. W regionie można skorzystać z oferty sportowej (kryta pływalnia i basen otwarty, centrum sportu i rekreacji, stadion piłkarski w Dąbrowie Tarnowskiej), edukacyjnej (szkoła języka angielskiego) i rekreacyjnej (jazda konna).

Na terenie powiatu dąbrowskiego nie ma uczelni wyższych ani siedziby władz państwowych i wojewódzkich. Mikroregion nie posiada oferty turystyki zdrowotnej, natomiast dysponuje atrakcyjnym obiektem udostępnianym m.in. na konferencje – położonym w malowniczym parku dworkiem, siedzibą Centrum Polonii w Brniu. Dąbrowa Tarnowska posiada umowy partnerskie z miastami z Ukrainy (Bałta i Żydaczów), Francji (Rixheim) i Węgier (Budapeszt) oraz z litewskim Rejonem Wileńskim.

IV. Postulaty dotyczące rozwijania turystyki kulturowej

Jak zauważono we wstępie oceny, potencjał turystyczno-kulturowy powiatu dąbrowskiego w znacznej mierze tworzą trzy miejsca: Zalipie, Ośrodek Spotkania Kultur w Dąbrowie Tarnowskiej i Muzeum Drogownictwa w Szczucinie. Z tych atrakcji powiat dąbrowski słynie i to do nich przybywa najwięcej turystów.

„Malowana Wieś” odwiedzana jest zarówno przez grupy zorganizowane, jak i turystów indywidualnych, z kraju i z zagranicy. Zalipie szczególnie upodobali sobie Japończycy, którzy docenili folklor i oryginalną sztukę ludową – Japońskie Stowarzyszenie Biur Podróży (Japanese Association of Travel Agents – JATA) poleca tę miejscowość jako jedno z trzydziestu najpiękniejszych miejsc w Europie. Wśród opinii wystawianych w serwisie Google przeważają te pozytywne, jednak pojawiają się też głosy, iż Zalipie jest „przereklamowane”, niektórzy wyjeżdżają zawiedzeni małą liczbą malowanych domów, które można zobaczyć i narzekają na trudności w ich znalezieniu. W Zalipiu ustawiona jest tablica informacyjna z mapą, na której zaznaczone są pomalowane obiekty, jednak wskazane byłoby utworzenie aplikacji mobilnej skojarzonej z nawigacją, co z pewnością ułatwiłoby zwiedzanie zwłaszcza osobom, które są w Zalipiu po raz pierwszy.

Podobna aplikacja mogłaby być wykorzystana do wytyczenia szlaku samochodowego wiodącego przez najciekawsze miejsca w powiecie dąbrowskim.

Turystyka w omawianym mikroregionie nie ma charakteru masowego, co może (i powinno) być atutem akcentowanym w opracowaniach promocyjnych.

Ostatnim postulatem jest propozycja umieszczenia tablic informujących o atrakcjach Powiatu Dąbrowskiego (drogowskazów z podanym czasem dojazdu) przy głównych szlakach komunikacyjnych, czyli drodze krajowej nr 73 oraz autostradzie A4 (w pobliżu zjazdu Tarnów-Północ).

V. Powiat dąbrowski jako destynacja turystyki kulturowej

Powiat dąbrowski posiada średni potencjał turystyczno-kulturowy. Występujące na terenie mikroregionu zabytki, muzea i kultywowane tradycje sprawiają, że może być on celem podróży kulturowych, szczególnie w zakresie regionalnej turystyki kulturowej, turystyki obiektów przemysłowych i technicznych, turystyki etnicznej, czy turystyki edukacyjnej – jako jeden z punktów tras objazdowych po Małopolsce, po ziemi tarnowskiej itp. lub samodzielny cel jednodniowych wycieczek.

Regionalna turystyka kulturowa i turystyka kulturowa obszarów wiejskich

Regionalna turystyka kulturowa została zdefiniowana przez Armina Mikos von Rohrscheidt jako „podróże o charakterze turystycznym, które podejmowane są z motywów kulturowych lub edukacyjnych, a których celem jest konkretny region historyczny lub kulturowy” [s. 212]. Z kolei celem turystyki kulturowej obszarów wiejskich jest „miejsce lub obszar mało zurbanizowany, a pierwszorzędym motywem jej podjęcia jest chęć zapoznania się z żywą kulturą lub relikami dawnej kultury tego miejsca lub obszaru” [s. 139]. Wieś **Zalipie** w gminie Olesno spełnia określone dla tych rodzajów turystyki kryteria: autentycznym świadectwem budownictwa regionalnego jest Zagroda Felicji Curyłowej (wnętrze chaty z oryginalnym wyposażeniem); turyści mogą spotkać twórców regionalnych i obserwować ich w trakcie pracy w Domu Malarek, gdzie funkcjonuje też sklep z pamiątkami. Co więcej, pamiątki mogą wykonać samodzielnie, uczestnicząc w warsztatach. Spora część mieszkańców Zalipia z otwartością przyjmuje turystów – udzielają wskazówek i informacji dotyczących obiektów wartych obejrzenia, opowiadają o tradycjach zdobniczych, które w ich rodzinach są obecne od wielu pokoleń. Poza okresem, w którym odbywa się konkurs „Malowana Chata”, w Zalipiu nie ma tłumów zwiedzających, co odpowiada wymaganiom turystów pragnących zwiedzać w spokoju, bez konieczności ustawiania się w kolejkach.

Turystyka obiektów przemysłowych i technicznych

Muzeum Drogownictwa w Szczucinie, zarządzane przez Zespół Historii Drogownictwa Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, jest jedyną tego typu placówką w Polsce, w której można szczegółowo zapoznać się z historią budowy dróg od najdawniejszych czasów. Ekspozycję tworzą liczne makiety, naturalnej wielkości figury przedstawiające robotników w czasie pracy, sprzęty, maszyny i narzędzia używane na przestrzeni wieków, dawne pojazdy, materiały wykorzystywane do budowy dróg i mostów oraz pamiątki (obrazy, fotografie, dokumenty). Przed budynkiem muzeum urządzono skansen, w którym wystawione są pojazdy i maszyny (m.in. zabytkowe walce drogowe parowe, walec konny żeliwny, beczkowóz konny, ale też bardziej współczesne: ścinarka do poboczy, rozścielacz masy bitumicznej, urządzenie do malowania pasów i inne). Ekspozycja na zewnątrz przeznaczona jest do samodzielnego zwiedzania, natomiast po wystawie w budynku muzeum oprowadzają przewodnicy obiektowi (obiekt wyposażony jest również w przewodniki elektroniczne – beacons). Placówka od kilku lat organizuje nocne zwiedzanie (w 2024 r. odbędzie się ono 20 i 30 czerwca) – przygotowana jest wówczas gra terenowa. Oferta skierowana jest do wszystkich grup wiekowych. Ponadto w muzeum udostępniane są zbiory biblioteczne i archiwalne, dzięki czemu osoby szczególnie zainteresowane tematyką historii drogownictwa mogą poszerzyć swoją wiedzę, opierając się na materiałach źródłowych.

Turystyka etniczna

Sformułowana przez Armina Mikos von Rohrscheidt definicja określa turystykę etniczną jako „podróże o charakterze turystycznym, które ich uczestnicy, zamieszkujący w innych krajach, podejmują do krajów i miejsc pochodzenia własnego lub osób bliskich albo do miejsc związanych kulturowo lub historycznie z tożsamością etniczną własną lub swoich bliskich” [s. 145]. W tym kontekście należy wskazać **Dąbrowę Tarnowską** jako cel wycieczek turystów pochodzenia żydowskiego.

Żydzi pojawili się w Dąbrowie Tarnowskiej w XVII wieku – początkowo zajmowali się handlem, rzemiosłem, prowadzili karczmy. W XVIII wieku w mieście działała szkoła żydowska, a na przełomie XIX i XX wieku powstały kolejne instytucje: biblioteka, drukarnia i księgarnie. W okresie międzywojennym Żydzi zasiadali w Radzie Miejskiej oraz byli zrzeszeni w Cechu Rzemiosł Różnych – tuż przed wybuchem II wojny światowej w Dąbrowie Tarnowskiej mieszkało około 2,5 tysiąca

Żydów, a w powiecie – około 7 tysięcy. Podczas okupacji hitlerowskiej byli oni wraz z Polakami kierowani do pracy przymusowej, zakazano im handlu, konfiskowano majątki, przesiedlano. W lipcu 1942 r. w Dąbrowie Tarnowskiej utworzone zostało getto, z którego dwa miesiące później większość Żydów wywieziono do obozu w Bełżcu. II wojnę światową przeżyło – dzięki schronieniu udzielonemu przez ludność polską w ponad 30 miejscach na terenie powiatu – ponad 150 Żydów, większość z nich wyemigrowała do Izraela, Kanady, Stanów Zjednoczonych i Australii.

Obecnie ich potomkowie często odwiedzają miejsca, które mają dla nich duże znaczenie pod względem religijnym, historycznym, kulturowym, ale również sentymentalnym. W XIX-wiecznej synagodze w Dąbrowie Tarnowskiej, siedzibie Ośrodka Spotkania Kultur, prezentowana jest bogata ekspozycja judaików, w tym przedmioty kultu przeniesione z Domu Modlitwy Samuela Rotha – więźnia obozów w Pustkowie, Płaszowie i Auschwitz-Birkenau, ostatniego religijnego Żyda w Dąbrowie Tarnowskiej, opiekuna cmentarza żydowskiego, na którym spoczął w 1995 roku. Na historycznej dąbrowskiej nekropolii przy ul. Berka Joselewicza pochowanych jest wielu Żydów zasłużonych dla lokalnej społeczności, m.in. rabin Mordechaj Dawid Unger (1770-1843) – założyciel i pierwszy cadyk chasydzkiej dynastii Dombrow czy Marceli Wajsbard (1919-2005) – adwokat, w czasie II wojny światowej uciekł z transportu do więzienia w Jarosławiu do Lwowa, gdzie działał jako łącznik w konspiracji, za co został skazany na zsyłkę do łagru. Po wojnie kontynuował studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, a gdy je ukończył, powrócił do rodzinnej Dąbrowy, gdzie angażował się w wiele przedsięwzięć społecznych – był m.in. współzałożycielem Spółdzielni Zdrowia na Powiślu, zastępcą przewodniczącego społecznego komitetu obchodów 300-lecia Dąbrowy Tarnowskiej. Do końca życia pozostał aktywny zawodowo i cieszył się dużym poważaniem wśród mieszkańców miasta i regionu.

Zarówno synagoga, jak i kirkut w Dąbrowie Tarnowskiej znajdują się na samochodowym szlaku „Śladami Żydów Małopolskich” (o długości ok. 280 km), prowadzącym z Oświęcimia przez Kraków (dzielnica Kazimierz), Bochnię, Tarnów, Bobową, Nowy Sącz do Nowego Wiśnicza.

Turystyka edukacyjna

W powiecie dąbrowskim z powodzeniem może być uprawiana turystyka edukacyjna w wielu dziedzinach. Zwiedzanie Zalipia w połączeniu z ofertą warsztatów

plastycznych w Zagrodzie Felicji Curyłowej i Domu Malarek umożliwia poznanie folkloru Powiśla Dąbrowskiego i wielopokoleniowej tradycji wykonywania malowideł, ozdób z bibuły i papieru (takich jak m.in. pisanki, palmy wielkanocne, ozdoby choinkowe), jak również współczesnego zastosowania dawnego wzornictwa w formie cieszącego się coraz większą popularnością etno-dizajnu. Muzeum Drogownictwa w Szczucinie to nie tylko placówka, w której turyści dowiedzą się o historii budowania dróg, ale również zapoznają się z zasadami bezpieczeństwa w ruchu drogowym, co jest szczególnie ważne dla najmłodszych uczestników. Natomiast Ośrodek Spotkania Kultur przybliży historię współegzystencji Polaków i Żydów w Dąbrowie Tarnowskiej na przestrzeni stuleci, a wizyta w nim może być pretekstem, kontynuacją lub zwieńczeniem zajęć wychowawczych dotyczących tolerancji i szacunku dla odmiennych kultur i religii, zwłaszcza dla grup, które skorzystają z oferowanego programu edukacyjnego „Dwie kultury – dwie religie – dwa narody – jeden człowiek”.

Bibliografia

- Mikos von Rohrscheidt A., 2016, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, Poznań
- Szlak Architektury Drewnianej Małopolska*, Cisowski i inni, Kraków: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Departament Promocji i Turystyki. Zespół ds. Turystyki, 2010
- Koncepcja programowa udziału Polski w EXPO 2025 w Osace, Kansai*, Komisarz Generalny Sekcji Polskiej Światowej Wystawy EXPO 2025 w Osace, Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.

Netografia

- Oficjalna strona województwa małopolskiego, 2024, <https://www.malopolska.pl>
- Oficjalny portal turystyczny województwa małopolskiego, 2024, <https://visitmalopolska.pl>
- Oficjalna strona powiatu dąbrowskiego, 2024, www.powiatdabrowski.pl
- Oficjalna strona miasta Dąbrowa Tarnowska, 2024, www.dabrowatar.pl
- Oficjalna strona miasta i gminy Szczucin, 2024, www.szczucin.pl
- Oficjalna strona gminy Bolesław, 2024, www.boleslaw.com.pl
- Oficjalna strona gminy Gręboszów, 2024, www.greboszow.pl
- Oficjalna strona gminy Mędrzechów, 2024, www.medrzechow.net
- Oficjalna strona gminy Olesno, 2024, www.gminaolesno.pl
- Oficjalna strona gminy Radgoszcz, 2024, www.radgoszcz.pl
- Szlak Architektury Drewnianej w Małopolsce, 2024, <http://www.drewniana.malopolska.pl>
- Wirtualny Sztetl, 2024, <https://sztetl.org.pl>
- Dom Malarek w Zaliptu, 2024, www.dommalarek.pl
- Muzeum Ziemi Tarnowskiej, 2024, www.muzeum.tarnow.pl